

УДК 330.341.1

Топалов В.М., аспірант
Луцький національний технічний університет
vtopalov.dev@gmail.com

Topalov V. M., postgraduate
Lutsk National Technical University
vtopalov.dev@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ РЕГІОНІВ

У статті проведено аналіз стану та перспектив розвитку інформаційно-економічної безпеки регіонів як важливого чинника забезпечення їх соціально-економічного зростання та стабільності в сучасних умовах. Проведено аналіз наукових підходів до трактування інформаційної та економічної безпеки, які охоплюють різні рівні управління – від регіонального до національного. Виокремлено основні аспекти інформаційної безпеки, зокрема захист інформаційного середовища, задоволення інформаційних потреб та протидію негативному впливу. При дослідженні економічної безпеки акцент зроблено на забезпеченні економічної стабільності, незалежності та конкурентоспроможності регіональної економіки.

Запропоновано комплексний підхід до забезпечення інформаційно-економічної безпеки регіонів, який поєднує стратегічне планування, розвиток інноваційних технологій, впровадження ефективних механізмів управління ризиками та захисту інформаційних ресурсів. Особливу увагу приділено створенню сучасної інформаційної інфраструктури, яка сприятиме швидкому обміну даними між суб'єктами економіки та стейкхолдерами, підвищенню цифрової грамотності населення та стимулюванню інвестицій. Такий підхід дозволить забезпечити не лише економічну стійкість регіонів, але й їх адаптацію до глобальних викликів, зокрема цифровізації та посилення міжнародної конкуренції.

Ключові слова: безпека, сталий розвиток регіону, інформаційно-економічні аспекти, конкурентоспроможність.

INFORMATION AND ECONOMIC SECURITY AS A FACTOR OF SOCIO-ECONOMIC GROWTH OF REGIONS

The article analyzes the state and prospects for the development of information and economic security of regions as an important factor in ensuring their socio-economic growth and stability in modern conditions. An analysis of scientific approaches to the interpretation of information and economic security, covering

different levels of governance - from regional to national, is carried out. The main aspects of information security are highlighted, in particular, protecting the information environment, meeting information needs and counteracting negative impacts. When studying economic security, the emphasis is on ensuring economic stability, independence and competitiveness of the regional economy.

The study emphasizes the importance of a comprehensive approach to ensuring information and economic security, which includes the development of information infrastructure, the introduction of modern technologies, increasing digital literacy and stimulating innovation. Special attention is paid to the adaptation of regions to global challenges and integration into international economic processes. The conclusions of the study are aimed at forming development strategies that take into account modern challenges, ensuring the stability and competitiveness of regions in the digital age.

Information and economic security is considered as a multi-level system that includes information protection, ensuring economic stability, taking into account national interests and adaptation to external challenges. The combination of information and economic components is key to achieving sustainable development of regions and the state. This indicates the need for an interdisciplinary approach and the development of integrated mechanisms for ensuring security at different levels.

A comprehensive approach to ensuring information and economic security of regions is proposed, which combines strategic planning, the development of innovative technologies, the implementation of effective risk management mechanisms and the protection of information resources. Particular attention is paid to the creation of a modern information infrastructure that will facilitate the rapid exchange of data between economic entities and stakeholders, increase the digital literacy of the population and stimulate investment. Such an approach will ensure not only the economic stability of regions, but also their adaptation to global challenges, in particular digitalization and increased international competition.

Keywords: security, sustainable development of the region, information and economic aspects, competitiveness.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Інформаційно-економічна безпека є важливим компонентом сталого соціально-економічного розвитку регіонів, яка забезпечує захист від загроз, пов'язаних із вразливістю інформаційних систем, недоліками в управлінні економічними процесами та впливом зовнішніх факторів, таких як кібератаки чи економічна дестабілізація. Підвищення рівня інформаційно-економічної безпеки вимагає комплексного підходу та включає створення ефективних механізмів управління ризиками, впровадження інноваційних технологій захисту інформаційних ресурсів, розвиток цифрової грамотності населення та інтеграцію

регіональних економік у національну та глобальну інформаційно-економічну інфраструктуру. Лише за умови системного підходу до розв'язання зазначених завдань можливо досягти збалансованого розвитку регіонів і зміцнити їхню конкурентоспроможність на сучасному економічному ринку [1].

В умовах цифрової трансформації інформаційно-економічна безпека не лише сприяє захисту даних і ресурсів, але й визначає конкурентоспроможність регіонів на національному та глобальному рівнях. Дослідження інформаційно-економічної безпеки регіонів безпосередньо пов'язане із розв'язанням наукових завдань, таких як моделювання ризиків, формування стратегій управління інформаційними ресурсами та розробка політик захисту регіональних економічних систем. На практичному рівні зазначене питання є важливим для забезпечення стабільного функціонування підприємств, підвищення інвестиційної привабливості регіонів, формування довіри з боку населення та бізнесу [2]. Таким чином, забезпечення інформаційно-економічної безпеки стає фактором, що сприяє інтеграції регіонів у глобальні ринки та посилює їхню стійкість до зовнішніх і внутрішніх викликів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. У працях вітчизняних і зарубіжних науковців увага зосереджена на ідентифікації загроз у сфері інформаційної та економічної безпеки, розробці моделей оцінки ризиків і формуванні стратегій їх нейтралізації. Дослідження питань інформаційної та економічної безпеки та її вплив на соціально-економічний розвиток регіонів здійснили такі вчені, як Зуб В. (2024) [2], Ковальська Л. (2024) [3], Верхоглядова Н., Кононова І. (2022) [4], Войціховський А. (2020) [5], Гнатенко, В. (2020) [6], Нехай В., Нехай В. (2017) [7] Нашинець-Наумова А. (2017) [8], Микитенко Т. (2016) [9], Долженко К. (2014) [10], Сак Т. (2013) [11] та інші. Проте, не існує уніфікованого підходу до змістовного наповнення інформаційно-економічної безпеки як фактору соціально-економічного зростання регіонів.

Цілі статті. Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад забезпечення інформаційно-економічної безпеки регіонів як важливого фактору їхнього соціально-

економічного зростання. У межах цієї мети передбачено аналіз підходів вчених до змістовного наповнення досліджуваного поняття, визначення сучасних загроз у сфері інформаційно-економічної безпеки регіонів України та її впливу на розвиток регіональних економік, а також розробка рекомендацій щодо впровадження ефективних інструментів, що сприятимуть мінімізації ризиків, підвищенню інвестиційної привабливості та забезпеченню стійкості регіональних систем до зовнішніх викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасних умовах розвитку суспільства процес успішного функціонування і економічного розвитку регіонів держави залежить від прийняття якісних і своєчасних управлінських рішень, які формуються на основі ретельного і всебічного аналізу інформації, що надходить як з внутрішнього, так і з зовнішнього середовища. Така інформація стає основою для стратегічного планування, прогнозування соціально-економічних тенденцій та швидкої реакції на загрози і виклики, що виникають у динамічному середовищі. Ефективність управлінських рішень значною мірою залежить від рівня доступності, достовірності та актуальності даних, а також від наявності сучасних інформаційних систем для їх обробки, що підкреслює важливість розвитку інформаційної інфраструктури регіонів, яка сприятиме не лише оперативності прийняття рішень, а й забезпеченню прозорості, інтеграції інформаційних потоків і підвищенню довіри між усіма зацікавленими сторонами, включаючи державні органи, бізнес і громадян.

Як інформаційну, так і економічну безпеку можна аналізувати, спираючись на базове поняття «безпека». На нашу думку, безпека, у широкому розумінні, передбачає стан захищеності системи від загроз, які можуть завдати їй шкоди або перешкодити її нормальному функціонуванню. У контексті інформаційної та економічної безпеки це поняття розглядається як здатність забезпечувати стабільність і стійкість інформаційних та економічних процесів, захищати стратегічно важливі ресурси, мінімізувати ризики, пов'язані з внутрішніми та зовнішніми

загрозами, а також забезпечувати адаптацію системи до змінного середовища. Таким чином, інтеграція аспектів безпеки у стратегічне управління регіонами дозволяє підвищити їхню конкурентоспроможність, забезпечити соціально-економічну стабільність та зміцнити потенціал для сталого розвитку.

Для розкриття сутності поняття «інформаційно-економічна безпека регіону» вважаємо за доцільне проаналізувати зміст термінів «інформаційна безпека» та «економічна безпека», що представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Змістовне наповнення дефініції
«інформаційно-економічна безпека регіону»

Автор	Зміст поняття
<i>Інформаційна безпека</i>	
Долженко К. [10]	стан інформаційного середовища регіону, який забезпечує захищеність життєво важливих інтересів органів місцевого самоврядування, підприємств та населення, які забезпечують його формування, використання та розвиток від зовнішніх та внутрішніх загроз.
Гнатенко В. [6]	стан інформаційного середовища, що забезпечує задоволення інформаційних потреб суб'єктів інформаційних відносин, безпеку інформації і захист суб'єктів від негативної інформаційної дії.
Нашинець-Наумова А. [8]	стан захищеності національних інтересів України в інформаційній сфері, що визначається сукупністю збалансованих інтересів особистості, суспільства і держави.
<i>Економічна безпека</i>	
Сак Т. [11]	забезпечення в довгостроковій перспективі таких систем показників, як економічна незалежність; економічна стабільність та економічний розвиток.
Микитенко Т. [9]	стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, що сприяє створенню надійної та забезпеченої всіма необхідними засобами держави, захищеності національно-державних інтересів у сфері економіки.
Зуб В. [2]	складовий елемент національної безпеки через конкурентоспроможність, стійкість економіки; міжнародну безпеку країни; умови реалізації урядом цілей щодо реалізації економічної політики тощо.

Підходи вчених до визначення поняття інформаційно-економічної безпеки, акцентують увагу на двох ключових аспектах: інформаційній та економічній безпеці. У рамках інформаційної безпеки дослідники зосереджуються на захищеності інформаційного середовища, де в основі лежить інтереси місцевих органів, підприємств і громадян (Долженко К.); задоволені інформаційних потреб та забезпечення захисту від негативних впливів (Гнатенко В.), а також стратегічному забезпеченні національних інтересів у цій сфері (Нашинець-Наумова А.). Такі підходи вчених підкреслюють важливість гармонійного балансу між локальними, регіональними та державними інтересами в інформаційній площині.

Щодо економічної безпеки, автори роблять акцент на таких аспектах, як довгострокова економічна стабільність і незалежність (Сак Т.), стійкість до загроз і захищеність національних інтересів (Микитенко Т.), а також конкурентоспроможність, міжнародна стабільність і реалізація економічної політики (Зуб В.). Визначення свідчать про багатокомпонентність економічної безпеки, яка включає не лише внутрішню стабільність, але й зовнішню адаптивність та конкурентоздатність. Усі підходи вказують на необхідність інтегрованого аналізу інформаційної та економічної складових для забезпечення стійкого розвитку регіонів та держави загалом.

У процесі дослідження встановлено, що інформаційно-економічна безпека регіонів є багатокомпонентною системою, яка охоплює захист інформаційних ресурсів, забезпечення стабільності економічної діяльності та адаптацію до змін у зовнішньому середовищі. Одним із важливих елементів цієї системи є розвиток цифрової інфраструктури, яка сприяє ефективному управлінню інформаційними потоками та створенню умов для інноваційного зростання [12]. Зокрема, аналіз сучасних тенденцій показав, що регіони з високим рівнем цифровізації демонструють вищу стійкість до економічних криз і мають більший потенціал залучення інвестицій.

Враховуючи підходи вчених до вирішення визначеної проблеми та спираючись на власний досвід, можна стверджувати, що вирішення задач забезпечення інформаційно-економічної

безпеки регіонів має бути сфокусовано навколо найбільш важливих і гострих проблем, що впливають на соціально-економічне їх зростання:

- необхідність ефективного управління інформацією в умовах цифрової трансформації та протидії кіберзагрозам;
- виявлення та нейтралізація загроз, пов'язаних із інформаційними атаками та економічною нестабільністю;
- впровадження систем моніторингу, аналізу даних і штучного інтелекту для прогнозування та управління загрозами;
- забезпечення швидкого обміну даними між державними та регіональними органами влади, бізнесом і населенням;
- підвищення рівня знань населення для безпечного використання інформаційних технологій;
- інтеграція регіональної економіки у міжнародні процеси для підвищення її конкурентоспроможності;
- стимулювання інноваційної діяльності, залучення інвестицій і підтримка стратегічного розвитку регіонів;
- координація інформаційної та економічної складових для стійкого розвитку регіонів і підвищення їх адаптивності до сучасних викликів.

Основними загрозами для інформаційно-економічної безпеки регіонів є кібератаки, витоки конфіденційної інформації та недостатня інтеграція інформаційних систем. Аналіз даної проблеми засвідчив, що близько 40% зазначених проблем пов'язані з низьким рівнем інформаційної культури користувачів і недосконалістю систем захисту. Для вирішення цих проблем пропонуємо впровадити систему багаторівневого моніторингу, яка включає оцінку «слабких місць», моніторинг інформаційних потоків та оперативне реагування на загрози.

Забезпечення інформаційно-економічної безпеки є не лише технічним, але й управлінським завданням. Важливим інструментом у цьому контексті є розробка регіональних стратегій, які б враховували специфіку кожного регіону, рівень його цифрової трансформації та економічний потенціал. Інтеграція принципів державно-приватного партнерства сприяє підвищенню ефективності заходів у сфері інформаційної безпеки. Наприклад, у Волинській області успішно реалізовано

проект із залучення бізнесу до створення локальних центрів кіберзахисту, що дозволило зменшити кількість кібератак на 25% протягом року.

Особливу увагу доцільно приділяти соціальному аспекту інформаційно-економічної безпеки. Недостатній рівень обізнаності населення щодо основ кібербезпеки є значним ризиком для регіональної економіки. Для подолання цього виклику запропоновано реалізувати програми з підвищення цифрової грамотності населення, орієнтовані на молодь, підприємців і державних службовців. Експериментальне впровадження таких програм у регіонах Західної України показало, що підвищення рівня цифрової грамотності на 30% знижує ризик інцидентів, пов'язаних із фішингом та шахрайством. Крім того, сьогодні в Україні досі відсутні дієві законодавчі норми, які б визначали механізми забезпечення інформаційно-економічної безпеки регіонів. Пропонуємо внести зміни до чинного законодавства, врахувавши досвід країн Європейського Союзу, де подібні нормативи створюють правову основу для співпраці між державою та бізнесом в регіонах.

Таким чином, отримані наукові результати підтверджують, що комплексний підхід до забезпечення інформаційно-економічної безпеки регіонів, який поєднує технічні, управлінські та освітні заходи, є важливим для сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності та соціально-економічного зростання регіонів.

Висновки. Дослідження засвідчили, що інформаційно-економічна безпека є важливим фактором соціально-економічного зростання регіонів, особливо в умовах цифрової трансформації та глобальних викликів. Аналіз сучасних загроз, пов'язаних із кібератаками, недостатнім рівнем інформаційної культури та низькою інтеграцією інноваційних рішень, засвідчив необхідність системного підходу до забезпечення інформаційно-економічної безпеки. Запропоновані напрями вирішення досліджуваної проблеми включають захист інформаційних ресурсів, впровадження сучасних технологій, розвиток інфраструктури, підвищення цифрової грамотності населення та мінімізацію ризиків від внутрішніх і зовнішніх загроз. Крім того,

важливими є інтеграція регіональної економіки у глобальні процеси, стимулювання інновацій та залучення інвестицій. Лише через синергію всіх зазначених заходів можливо створити сприятливе середовище для сталого та конкурентоспроможного розвитку регіонів.

Список бібліографічного опису

1. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. Експертно-аналітична доповідь. К.: НІСД, 2024. 71 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.08>.
2. Зуб В.В. (2024) Сутнісна характеристика економічної безпеки держави. Аналітично-порівняльне правознавство № 2: URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.77>
3. Kovalska, L., Topalov, V., Topalov, R. (2023). Information security of the region: Approaches to consideration and economic essence. *Economic Forum*, 13(2), 18-24.
4. Верхоглядова Н. І., Кононова І. В. Інформаційна безпека як складова економічної безпеки. International Partnership and Cooperation of Ukraine in Wartime: Collective monograph / edited by D. Nascimento, G. Starchenko. University of Coimbra, Portugal - Chernihiv: REICST, 2022. 429 p. URL: <https://reicst.com.ua/asp/article/view/monograph-02-2022-05-02>
5. Войціховський А.В. (2020). Інформаційна безпека як складова системи національної безпеки (міжнародний і зарубіжний досвід). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*, (29), 281-288. URL: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2020-29-38>
6. Гнатенко, В. (2020). Інформаційно-економічна безпека як фактор стабільного розвитку держави. *Публічне урядування*, 5 (25), 63-74. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5\(25\)-63-74](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5(25)-63-74)
7. Нехай В.А., Нехай В. В. (2017) Інформаційна безпека як складова економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. URL: [http:// www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/30.pdf](http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/30.pdf).
8. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія Київ: Гельветика, 2017. 168 с.
9. Микитенко Т.В., Петровська І.О., Рогов П.Д. (2016) Проблеми інформаційної безпеки суб'єктів господарювання в Україні та можливі шляхи їх вирішення в сучасних умовах: збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського. URL: <http://znpcvsd.nuou.org.ua/article/download/126694/121598>.
10. Долженко К. І. (2014) Інформаційна безпека регіон: сутність та зміст поняття. *Наше право*. № 2. С. 47–54.
11. Сак Т. В. (2013) Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції. *Інноваційна економіка*. 6 (44). С. 336–340.
12. Яковюк І.В., Туренко А.Ю. (2021) Економічна безпека України як передумова забезпечення її суверенітету. *Проблеми законності*. № 154. С. 8–36. URL: [10.21564/2414-990X.154.238747](https://doi.org/10.21564/2414-990X.154.238747).

References

1. Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh dovhotryvaloi viiny. Ekspertno-analitychna dopovid. K.: NISD. 2024. 71 c. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.08>.
2. Zub V.V. (2024) Sutnisna kharakterystyka ekonomichnoi bezpeky derzhavy. Analitychno-porivnialne pravoznavstvo № 2. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.77>.
3. Kovalska, L., Topalov, V., Topalov, R. (2023). Information security of the region: Approaches to consideration and economic essence. Economic Forum, 13(2), 18-24.
4. Verkhohliadova N. I., Kononova I. V. Informatsiina bezpeka yak skladova ekonomichnoi bezpeky. International Partnership and Cooperation of Ukraine in Wartime: Collective monograph / edited by D. Nascimento, G. Starchenko. University of Coimbra, Portugal - Chernihiv: REICST, 2022. 429 p. URL: <https://reicst.com.ua/asp/article/view/monograph-02-2022-05-02>
5. Voitsikhovskiy A.V. (2020). Informatsiina bezpeka yak skladova systemy natsionalnoi bezpeky (mizhnarodnyi i zarubizhnyi dosvid). Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya «Pravo», (29), 281-288. URL: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2020-29-38>
6. Hnatenko, V. (2020). Informatsiino-ekonomichna bezpeka yak faktor stabilnoho rozvytku derzhavy. Publichne uriaduvannya, 5 (25), 63-74. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5\(25\)-63-74](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5(25)-63-74)
7. Nekhai V.A., Nekhai V. V. (2017) Informatsiina bezpeka yak skladova ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/30.pdf> (дата звернення: 03.11.2024).
8. Nashynets-Naumova A.Iu. Informatsiina bezpeka: pytannia pravovoho rehuliuвання: monohrafiia Kyiv: Helvetyka, 2017. 168 c.
9. Mykytenko T.V., Petrovska I.O., Rohov P.D. (2016) Problemy informatsiinoi bezpeky subiektiv hospodariuvannya v Ukraini ta mozhlyvi shliakhy yikh vyrishennia v suchasnykh umovakh: zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy im. Ivana Cherniakhovskoho. URL: <http://znp-cvsd.nuou.org.ua/article/download/126694/121598>.
10. Dolzhenko K. I. (2014) Informatsiina bezpeka rehion: sutnist ta zmist poniattia. Nashe pravo. № 2. C. 47–54.
11. Sak T. V. (2013) Ekonomichna bezpeka Ukrainy: poniattia, struktura, osnovni tendentsii. Innovatsiina ekonomika. 6 (44). C. 336–340.
12. Yakoviuk I.V., Turenko A.Iu. (2021) Ekonomichna bezpeka Ukrainy yak peredumova zabezpechennia yii suverenitetu. Problemy zakonnosti. 2021. № 154. C. 8–36. URL: 10.21564/2414- 990X.154.238747.